

TIETOSUOJAVALTUUTETUN
TOIMISTO

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTON TOIMINTAKERTOMUS 2021

K 12/2022 vp

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTON TOIMINTAKERTOMUS 2021

Sisällys

Tietosuojavaltuutetun toimisto turvaa ihmisten oikeuksia ja vapauksia henkilötietojen käsittelyssä	4
Tietosuojavaltuutettu Anu Talus: Katsaus vuoteen 2021	6
Apulaistietosuojavaltuutettu Heljä-Tuulia Pihamaa: Ohjausta pandemia-aikana ja tietosuojakysymyksiä digitalisoituvassa yhteiskunnassa	8
Tietosuojatyön painopisteitä	10
Seuraamusmaksuja tietosuojalainsäädännön rikkomuksista	10
Ruuhkanpurku ja uudistetut prosessit	12
Rajatylittävien asioiden käsittely	13
Tietosuojavaltuutetun toimiston toimivalta ja menettelyt	14
Tietoturvaloukkausten määrä kasvoi edelleen	16
Tukea rekisterinpitäjille tietosuojasta huolehtimiseen	18
Kansainväliset tiedonsiirrot	19
Vuoden 2021 tapahtumia	20
Valvontaa ja yhteistyötä	22
Yksityinen sektori	22
Finanssisektori	23
Sosiaali- ja terveydenhuolto	25
Varhaiskasvatus ja opetusala	27
Työelämä	29
Turvallisuus- ja oikeushallinto ja tarkastustoiminta	30
Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnot syyttäjille 2021	31
Henkilöstö ja talous – henkilöstömäärä kasvoi, valtuutettujen kokoonpano täydentyi	32
Neuvonta ja viestintä – vastauksia tiedontarpeeseen	33
Liitteet	
• Vireille tulleet ja käsitellyt asiat vuosina 2019–2021	36
• Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnot lainsäädäntöhankkeista	38
• Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslauselma	41
• Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeet ja suositukset 2021	42

Tietosuojavaltuutetun toimisto turvaa ihmisten oikeuksia ja vapauksia henkilötietojen käsittelyssä

Tietosuojavaltuutetun toimisto on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, joka valvoo tietosuojalainsäädännön ja muiden henkilötietojen käsittelyä koskevien lakien noudattamista.

Tietosuojavaltuutetun toimisto edistää tietoisuutta henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista, määrää tarvittaessa hallinnollisia seuraamuksia EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen rikkomisesta, tekee selvityksiä ja tarkastuksia sekä antaa lausuntoja lainsäädännöllisistä ja hallinnollisista uudistuksista. Tietosuojavaltuutettu tekee yhteistyötä muiden valtioiden tietosuojaviranomaisten kanssa ja edustaa Suomea Euroopan tietosuojaneuvostossa.

Tietosuojavaltuutettuna vuonna 2021 toimi Anu Talus. Apulaistietosuojavaltuutettuina toimivat Jari Råman ja Heljä-Tuulia Pihamaa. Tammi-kuussa 2021 apulaistietosuojavaltuutetuksi nimetty oikeustieteen maisteri Pihamaa aloitti tehtävässään maaliskuussa. Tietosuojavaltuutetun ja apulaistietosuojavaltuutetut nimittää valtioneuvosto viiden vuoden toimikausiksi.

Tietosuoja-valtuutetun toimiston tavoitteet

- Edistämme oikeutta yksityisyydensuojaan ja kansalaisten luottamusta henkilötietojen käsittelyn avoimuuteen digitalisoituvassa yhteiskunnassa
- Jalkautamme tietosuojauudistuksen tavoitteet ja vaikutukset onnistuneesti kansalliseen lainsäädäntöön ja viranomaistoimintaan.
- Vaikutamme ennaltaehkäisevästi henkilötietojen käsittelyyn liittyviin loukkauksiin.
- Edistämme kansalaisten, rekisterinpitäjien ja tietojen käsittelijöiden tietoisuutta tietosuojaan liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista.
- Edistämme EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden syntymistä.

Missio: Tietosuoja on menestystekijä

- Yksityishenkilöille kattavampi henkilötietojen suoja ja mahdollisuus omien tietojen hallintaan
- Yrityksille menestyksen edellytys ja vastuullisesta toiminnasta syntyvä mainetekijä
- Viranomaisille osa vastuullisuutta ja luotettavuutta sekä yksilön oikeusturvaa

Tietosuojavaltautettu Anu Talus:

Katsaus vuoteen 2021

Vuosi 2021 jatkui koronan merkeissä. Tammikuussa kansainvälistä tietosuojapäivää vietettiin tästä huolimatta nyt jo toista kertaa seminaarin muodossa, tällä kertaa etänä. Vaikka etäseminaareissa jääkin toteutumatta tärkeä mahdollisuus kollegoiden tapaamiseen ja vertaisverkostojen luomiseen, tekee se toisaalta osallistumisesta helppoa myös Helsingin ulkopuolelta.

Tammikuussa valtioneuvosto nimitti toisen apulaistietosuojavaltautetun, Heljä-Tuulia Pihamaan tehtävänsä, jossa Pihamaa aloitti maaliskuussa 2021.

Useamman vuoden kestänyt vireille tulevien asioiden kasvu pysähtyi. Vuoden 2021 aikana vireille tuli saman verran asioita kuin vuoden 2020 aikana, hieman alle 11 000. Toimistossa jatkettiin vuonna 2020 käynnistynyttä systemaattista ruuhkanpurkua, jolla on onnistuneesti pureuduttu vireille tulleiden asioiden käsittelyyn ruuhkautuneeseen tilanteeseen.

Tietosuojavaltautetun toimisto antoi lukuisia päätöksiä ja lausuntoja sekä oli kuultavana eduskunnan valiokunnissa. Kanteluissa toistuivat kysymykset rekisteröidyn oikeuksista, erityisesti tarkastusoikeudesta. Useassa päätöksessä linjattiin myös tietojen minimointia ja oletusarvioista ja sisäänrakennettua tietosuojaa, eli privacy by designia. Rekisteröidyn oikeudet toteutuvat parhaiten, kun tietosuoja otetaan osaksi uusien

tekniikoiden, alustojen ja sovellusten suunnittelua heti alusta lähtien. Tähän yleisen tietosuoja-asetuksen velvoitteeseen tuleamme kiinnittämään huomiota myös vastaisuudessa. Ratkaisukäytännössä korostuivat myös tietosuojan liittymäkohdat tietoturvallisuuteen, tietojen turvallinen käsittely ja tuottamuksellisuus.

Tietosuojavaltautetun toimiston strategian päivitystyö pyörähti käyntiin sidosryhmä- ja kansalaiskyselyllä, joka valmistui toukokuussa. Kyselyn tulokset osoittivat, että toimiston asiantuntemusta ja luotettavuutta arvostetaan, mutta asiakaslähtöisyydessä nähtiin kehitettävää.

Rekisterinpitäjien tueksi julkaisimme joulukuussa ohjeen vaikutustenarvioinnin tekemiseksi. Tämän lisäksi vuoden 2021 aikana jatkui edellisen vuoden syksyllä käynnistynyt komission rahoittama, pk-yrityksille suunnattu GDPR2DSM-hanke yhteistyössä TIEKE ry:n kanssa. Työn pohjaksi keväällä kartoitettiin pk-yritysten tietosuojahaasteita ja -tarpeita. Työkalun kehittämistyöpajat käynnistyivät kesällä ja hankkeen webinaarisarjat alkoivat syksyllä.

Seuraamuskollegiokäsittelyn rutiinit vakiintuivat vuoden 2021 aikana. Rekisterinpitäjän kuulemismenettelyssä rekisterinpitäjälle varataan tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian käsittelyä seuraamuskollegiossa. Tässä yhteydessä rekisterinpitäjälle esitetään asian tosiseikat ja esit-

telijän alustava arvio asiasta. Hallinto-oikeus antoi vuoden aikana ensimmäiset ratkaisunsa, joissa se totesi, että menettely oli hallintolain mukainen.

Seuraamuskollegio määräsi vuoden aikana seuraamusmaksut kaikkiaan seitsemälle rekisterinpitäjälle. Seuraamusmaksut määrättiin muun muassa robottipuheluja ilman asianmukaista suostumusta soittaneelle rekisterinpitäjälle sekä henkilötietoja lainvastaisesti käsitelleelle yksityiselle pysäköinninvalvontayritykselle. Psykoterapiakeskus Vastaamoa koskeva asia saatettiin tietosuojavaltuutetun toimistossa päätökseen seuraamuskollegion käsittelyssä, jossa Vastaamolle määrättiin seuraamusmaksu. Lisäksi seuraamusmaksut annettiin ammatikorkeakoululle tarpeettomasta työntekijöiden sijaintietojen käsittelystä ja Liikennevakuutuskeskukselle liian laajasta potilastietojen keräämisestä.

Muita vuoden 2021 merkittäviä päätöksiä olivat poliisille annettu huomautus Clearview AI -kasvojen tunnistusteknologian käytöstä sekä päätös, jossa katsottiin, että tiedotusvälineiden verkoneissa on kyse henkilötietojen käsittelystä journalistista tarkoitusta varten. Huomautus annettiin yritykselle, joka välitti asiakkaiden henkilötietoja WhatsAppissa työntekijöiden henkilökohtaisiin puhelimiin.

Myös Euroopan tietosuojaneuvosto jatkoi etätyöskentelyään. Merkittäviä tapahtumia tietosuojaneuvostossa olivat muun muassa kiistanratkaisumenettelyssä tehty sitova päätös WhatsAppia koskevassa asiassa ja ensimmäinen kiireellisessä menettelyssä annettu ratkaisu. Tietosuojavaltuutetun toimisto antoi puoles-

taan ensimmäisen päätöksensä rajat ylittävissä menettelyssä asiassa, jossa se toimi johtavana valvontaviranomaisena.

Kansainväliset tiedonsiirrot pysyivät merkittävässä roolissa myös vuoden 2021 tietosuojareenoilla. Euroopan komissio teki kaksi erillistä päätöstä Britannian tietosuojan riittävstä tasosta. Toinen päätöksistä annettiin rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaisesti ja oli lajissaan ensimmäinen. Kolmansiin maihin suuntautuvat tiedonsiirrot tulevat olemaan pinnalla myös vastaisuudessa päivitettyjen raamien ja ohjeistusten myötä.

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Apulaistietosuojavaltuutettu
Heljä-Tuulia Pihamaa:

Ohjausta pandemia- aikana ja tietosuojakysymyksiä digitalisoituvassa yhteiskunnassa

Aloitin tehtävässäni apulaistietosuojavaltuutettuna maaliskuussa 2021. Tehtävänäni on johtaa yhtä tietosuojavaltuutetun toimiston asiakaspalveluryhmistä, johon kuuluu pääosin julkiseen sektoriin liittyviä ja kansallisesti käsiteltäviä tietosuoja-asioita, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon, opetussektorin ja työelämän tietosuojalain soveltamiseen liittyviä tietosuojakysymyksiä.

Vuotta 2021 leimasi vielä edellisvuoden tavoin koronapandemia. Annoimme korona-aiheisia asiantuntijalausuntoja lainsäädäntöesityksiin ja vastasimme korona-aiheisiin tiedusteluihin ja kanteluihin.

Sote-lainsäädännön uudistuksesta annettiin useita lainsäädäntöhankkeita koskevia asiantuntijalausuntoja. Kuten aiempinakin vuosina,

vuonna 2021 sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat asiat muodostivat tietosuojavaltuutetun toimiston suurimman toimialan vireille tulleiden asioiden määrässä mitattuna. Vuonna 2021 tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille tulleista asioista lähes 30 prosenttia koski sosiaali- ja terveydenhuoltoa, joista henkilötietojen tietoturvaloukkauksilmoitukset muodostivat merkittävän osan. Toimialoilla, joilla käsitellään erityisiä henkilötietoja, ilmoituskynnys viranomaiselle täyttyy usein, mikä osaltaan selittää sote-sektorin ilmoitusten suurta määrää suhteessa muihin toimialoihin.

Kelan ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa tehty tietosuoja-aiheinen kysely osoitti sote-sektorin tarpeen saada konkreettisia ohjeita henkilötietojen tietoturvaloukkausten

ilmoituskäytäntöihin. Tähän tarpeeseen vastataksemme annoimme loppuvuodesta 2021 erityisesti sote-toimijoille suunnatun ohjeen henkilötietojen tietoturvaloukkausten ilmoitusvelvollisuudesta. Ohjeen toivotaan samalla toimivan apuna myös muille toimialoille. On selvää, että tietoturvaloukkausilmoituksia koskeva ohjauksen tarve jatkuu, joten ohjetta päivitetään edelleen vuoden 2022 aikana.

Muun yhteiskunnan mukana opetusala digitalisoituu ja ilmiö koskee kaikkia opetuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia.

Voitaneen sanoa, että koronapandemian aikana opetussektorilla tehtiin niin sanottu digiloikka ja opetuksessa siirryttiin pikavauhdilla digitaaliseen opetusympäristöön. Tämä kehitysaskel näkyi myös tietosuojavaltuutetun toimistolle viireille tulleissa opetussektorin asioissa, joista monet koskivat opetuksessa käytettäviin sovelluksiin liittyviä tietosuojakysymyksiä. Digitaalisia palveluita käyttöön otettaessa henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön ohella on osattava ottaa huomioon myös muut opetustoimea koskevat säännökset. Tästä johtuen teimme Opetushallitukselle aloitteen ohjeistuksen luomisesta opetuksessa hyödynnettävien sovellusten käyttöönottoon opetusalaalla. Toiveena ja tavoitteena on, että yhteistyötä edellyttävä työ edistyy vuoden 2022 aikana ja opetuksessa käytettävissä sovelluksissa myös oppilaiden henkilötietojen käsittelyyn liittyvät kysymykset osataan ottaa asianmukaisesti huomioon.

Tietosuojalainsäädännön toteutumista suomalaisessa työelämässä pyrittiin varmistamaan sidosryhmäyhteistyöllä muun muassa työsuojeluviranomaisen kanssa sekä lainsäädäntöhankkeita ja valtionhallinnon ohjeistuksia

koskevilla lausunnoilla. Koronapandemian aikana kysymys siitä, saako työnantaja käsitellä työntekijän koronarokotusta koskevaa tietoa, oli hetkellisesti yksi toimiston kysytyimmistä kysymyksistä. Pandemia-ajan tiedontarpeeseen pyrittiin vastaamaan yleisellä ohjauksella toimiston verkkosivuilla.

Toimisto osallistui myös työelämän tietosuojalain muutostarpeiden kolmikannassa tehtävään selvitystyöhön, jonka tavoitteena on muun muassa vähentää lainsäädännön soveltamisessa ilmenneitä haasteita. Työ jatkuu vuoden 2022 aikana.

Heljä-Tuulia Pihamaa
Apulaistietosuojavaltuutettu

Tietosuojatyön painopisteitä

Seuraamusmaksuja tietosuojalainsäädännön rikkomuksista

Tietosuojavaltuutetun toimiston seuraamuskollegion tehtävänä on tietosuoja-asetuksen mukaisten seuraamusmaksujen määrääminen rekisterinpitäjälle tai henkilötietojen käsittelijälle. Seuraamuskollegion muodostavat tietosuojavaltuutettu ja kaksi apulaistietosuojavaltuutettua. Tietosuojavaltuutettu toimii kollegion puheenjohtajana. Kollegio aloitti toimintansa syksyllä 2019, ja ensimmäiset hallinnolliset seuraamusmaksut määrättiin toukokuussa 2020.

Hallinnolliset seuraamusmaksut ovat yksi korjaavista toimivaltuuksista, joita tietosuojavaltuutetun toimisto voi käyttää. Seuraamusmaksu voidaan määrätä muiden korjaavien toimenpiteiden lisäksi tai niiden sijasta, ja se voi olla enintään 4 % yrityksen liikevaihdosta tai 20 miljoonaa euroa. Seuraamusmaksua ei voi määrätä julkishallinnon organisaatioille, kuten valtiolle ja valtion liikelaitoksille, kunnille ja seurakunnille.

Seuraamusmaksun on oltava varoittava, tehokas ja oikeasuhtainen. Seuraamuskollegio antoi vuonna 2021 yhden ratkaisun, jossa seuraamusmaksua ei päädytty määräämään. Ratkaisu koskee suoramarkkinointipuheluita rekisterinpitäjän lukuun toteuttanutta alihankkijayritystä, joka toimi henkilötietojen käsittelijän roolissa. Sakon mää-

rääminen olisi ollut rikkomuksen vakavuuteen nähden tehokasta ja varoittavaa, mutta ei oikeasuhtaista. Kollegio otti arvioinnissaan huomioon muun muassa yrityksen liikevaihdon ja vireille saatetun konkurssihakemuksen.

Tietosuojavaltuutetun toimisto antoi vuonna 2021

- 7 hallinnollista seuraamusmaksua tietosuojarikkomuksista
- 29 määräystä ilmoittaa henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta rekisteröidyille
- 36 määräystä saattaa henkilötietojen käsittelytoimet tietosuoja-asetuksen mukaisiksi
- 59 huomautusta tietosuoja-asetuksen vastaisista käsittelytoimista

Vuonna 2021 seuraamuskollegio määräsi seuraamusmaksut tietosuojalainsäädännön rikkomisesta yhteensä seitsemälle organisaatiolle.

- ParkkiPate Oy:lle määrättiin 75 000 euron seuraamusmaksu tietosuojarikkomuksista pysäköinninvalvontamaksujen yhteydessä. Rikkomukset koskivat muun muassa rekisteröidyn oikeuksien toteuttamatta jättämistä ja puutteita tietojen säilytysajan rajoittamisessa. Yritys myös käsitteli henkilötietoja tunnistamista varten säännönmukaisesti laajemmin kuin olisi ollut tarpeen.
- Aikakauslehtikustantamolle määrättiin 8 500 euron seuraamusmaksu ilman suostumusta harjoitetusta suoramarkkinoinnista. Robottipuheluissa ei ollut varmistuttu siitä, että rekisteröity pystyy käyttämään tietosuojaoikeuksiaan. Rekisterinpitäjä ja sen lukuun suoramarkkinointipuheluita toteuttanut alihankkijayritys eivät myöskään olleet laatineet käsittelysopimusta suoramarkkinoinnin toteuttamiselle.
- Korkeakoululle määrättiin 25 000 euron seuraamusmaksu tietosuojarikkomuksista työajanseurannassa kertyneiden sijaintitietojen käsittelyssä. Työnantaja käsitteli työntekijöiden sijaintitietoja tarpeettomasti ja ilman lainmukaista perustetta työajan leimaamiseen tarkoitettulla mobiilisovelluksella.
- Seuraamuskollegio määräsi joulukuussa 2021 Psykoterapiakeskus Vastaamo Oy:lle 608 000 euron seuraamusmaksun tietosuojarikkomuksista. Vastaamo oli laiminlyönyt henkilötietojen turvallisen käsittelyn perustoimenpiteitä ja tietoturvaloukkauksesta ilmoittamiseen liittyviä velvollisuuksiaan. Vastaamon olisi tullut ilmoittaa tietoturvaloukkauksesta sekä tietosuojavaltuutetulle että asiakkailleen viivytyksettä, sillä tietomurto aiheutti kohteeksi joutuneille henkilöille korkean riskin. Puutteita havaittiin myös osoitusvelvollisuuden mukaisen dokumentaation laatimisessa.
- Seuraamuskollegio määräsi lääkäriklinikalle 5 000 euron seuraamusmaksun rekisteröidyn oikeuksien laiminlyönneistä. Lääkäriklinikka ei ollut toteuttanut asiakkaan tarkastusoikeutta potilastietoihinsa asianmukaisesti, ja sen toimintatapa oikeuksien toteutuksessa oli puutteellinen. Klinikka ei myöskään kertonut selkeästi, minkä tietojen osalta se toimii rekisterinpitäjänä.
- Matkatoimistolle määrättiin 6 500 euron seuraamusmaksu puutteista tietojen turvallisessa käsittelyssä ja rekisteröidyn oikeuksien toteutuksessa. Matkatoimisto oli muun muassa käyttänyt viisuminhakulomakkeessa salaamatonta verkkoyhteyttä ja säilyttänyt henkilötietoja sisältäviä lomakkeita avoimella verkkopalvelimella.
- Liikennevakuutuskeskukselle määrättiin 52 000 euron seuraamusmaksu tarpeettoman laajasta potilastietojen keräämisestä. Tietosuojavaltuutetun toimisto selvitti Liikennevakuutuskeskuksen toimintatapaa potilastietojen pyytämisessä terveydenhuollosta korvausasioiden käsittelyä varten. Liikennevakuutuskeskus oli järjestelmällisesti pyytänyt korvauksenhakijoiden potilastietoja rajaamatta tietoja ainoastaan tarvittaviin.

Ruuhkanpurku ja uudistetut prosessit

Tietosuojavaltuutetun toimistossa käsiteltävänä olevien asioiden määrä on kasvanut vuosittain yleisen tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen. Vuonna 2021 tietosuojavaltuutetun toimistoon vireille tulleiden asioiden määrä tasaantui vuoden 2020 tasolle, ja vireille tuli yhteensä 10 816 asiaa. Vuoden 2021 aikana tietosuojavaltuutetun toimistossa ratkaistiin 519 asiaa enemmän kuin asioita tuli vuoden aikana vireille, yhteensä noin 11 380 kappaletta.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa on ollut vuodesta 2020 lähtien käynnissä suunnitelmallinen ruuhkanpurku, jota edistettiin myös vuoden 2021 aikana. Ruuhkanpurkuprojektin tavoitteena on alun perin ollut purkaa vuosina 2014–2018 vireille tulleiden ratkaisemattomien asioiden sumaa.

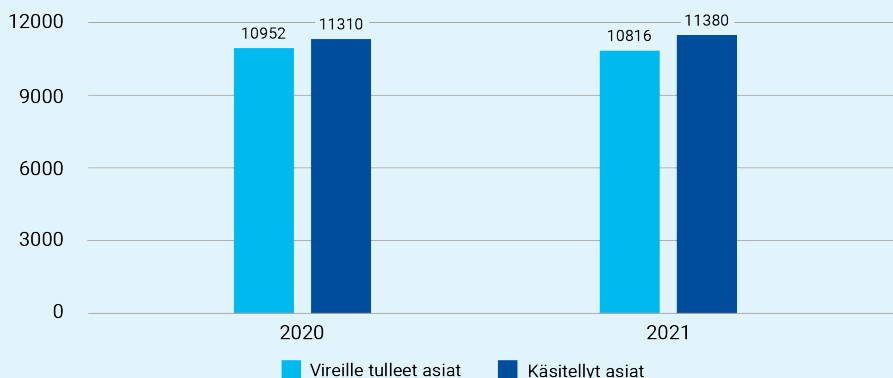
Vuoden 2021 alussa näitä vuosina 2014–2018 vireille tulleita niin sanottuja vanhoja asioita oli ratkaisematta yhteensä 427 kappaletta. Vuoden 2021 lopussa kyseisiä asioita oli vireillä 207. Lukumäärästä 153 oli asioita, jotka käsitellään kansainvälisessä menettelyssä ja joiden käsittely riippuu toisen valtion tietosuojaviranomaisen toimista.

Vanhojen asioiden lisäksi ruuhkanpurussa ratkaistiin myös uudempia, vuosina 2019–2021 vireille tulleita asioita. Vuosina 2019–2021 vireille tulleita asioita oli vuoden 2021 lopulla vireillä yhteensä noin 4 886 kappaletta. Vuoden lopussa asioita oli vireillä 537 vähemmän kuin vuoden alussa.

Toimistossa kehitettiin sisäisiä menettelyjä asioiden käsittelyn tehostamiseksi. Kesällä otettiin käyttöön uusi vireille tulevien asioiden priorisointi- ja seulontamenettely (PRISE), jonka tavoitteena on yhdenmukaistaa käytäntöjä asioiden käsittelyssä ja turvata osaltaan asiakkaiden tasapuolista kohtelua. Uudella menettelyllä helpotetaan työntekijöiden ajankäytön hallintaa ja suunnitelmallista resurssien suuntaamista.

Henkilötietojen tietoturvaloukkauksia koskevat ilmoitukset muodostavat yli 40 prosenttia kaikista tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille tulevista asioista. Toimistossa otettiin syksyllä käyttöön uusi tietoturvaloukkausilmoitusten seulontaprosessi, jolla tehostetaan ilmoitusten käsittelyä ja sujuvoitetaan niiden vaatimia jatkotoimenpiteitä. Sisäinen seulontamenettely täydentää Euroopan tietosuojaneuvoston antamia ohjeita tietoturvaloukkausilmoitusten käsittelystä.

Vireille tulleet ja käsitellyt asiat 2020–2021

Rajatylittävien asioiden käsittely

Rajatylittävällä käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietojen käsittelyä, joka

- suoritetaan useammassa kuin yhdessä EU:n jäsenvaltiossa sijaitsevassa toimipaikassa ja rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä on sijoittautunut useampaan kuin yhteen jäsenvaltioon tai
- suoritetaan EU:ssa rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän ainoassa toimipaikassa, mutta käsittely vaikuttaa merkittävästi rekisteröityihin useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa.

Kun henkilötietojen käsittely on rajatylittävää, Euroopan tietosuojaviranomaiset valvovat henkilötietojen käsittelyä yhteistyössä. Käsitteltävälle asialle määritellään johtava valvontaviranomainen, joka tekee yhteistyötä asian käsittelyyn osallistuvien valvontaviranomaisten kanssa. Yhteistyömenettelyn tarkoituksena on saada aikaan johtavaa ja osallistuvia viranomaisia sitova yhteinen päätös ja varmistaa, että tietosuoja-asetusta sovelletaan yhdenmukaisesti eri EU-maissa. Euroopan tietosuojaneuvosto julkaisee rekisteriä tietosuojaviranomaisten yhteistyössä tehdyistä päätöksistä.

Kesällä 2021 tietosuojavaltuutetun toimisto antoi ensimmäisen päätöksensä johtavana valvontaviranomaisena rajatylittävässä asiassa. Kyseisessä tapauksessa autoliike ei ollut toimittanut tietosuojaäännösten mukaisesti tietoja asiakkaalle, joka oli halunnut käyttää tarkastusoikeuttaan. Tietoihin lukeutuivat muun muassa puhelutallenteet. Henkilötietojen käsittelystä vastasi autoliikkeen Suomessa sijaitseva toimipaikka.

Heinäkuussa Euroopan tietosuojaneuvosto teki WhatsApp Ireland Limitediä koskevan päätöksen kiistanratkaisumenettelyssä. Päätös koski

Tietosuojavaltuutetun toimisto antoi vuoden aikana yhteensä viisi vastalauseita johtavien valvontaviranomaisten päätösten luonnoksiin rajatylittävissä asioissa.

Irlannin valvontaviranomaisen tutkintaa, jossa se selvitti, kertooko WhatsApp käyttäjilleen henkilötietojen käsittelystä läpinäkyvästi. Asiaa käsiteltiin kiistanratkaisumenettelyssä, sillä Irlannin tietosuojaviranomainen hylkäsi vastalauseet, joita EU-maiden osallistuvat valvontaviranomaiset esittivät päätösluonnoksesta. Irlannin valvontaviranomainen havaitsi WhatsAppin toiminnassa vakavia läpinäkyvyyttä koskevia tietosuojarikkomuksia.

Lisäksi tietosuojaneuvosto antoi ensimmäisen ratkaisunsa kiireellisessä menettelyssä. Ratkaisu koski Hampurin valvontaviranomaisen pyyntöä ottaa kiireellisesti käyttöön toimenpiteitä Facebook Ireland Limitediä vastaan WhatsApp-pikaviestipalvelun käyttöehtojen muutosten vuoksi. Tietosuojaneuvosto katsoi, etteivät edellytykset tietosuojarikkomuksen osoittamiselle ja kiireellisyydelle kuitenkaan täyttyneet ja pyysi Irlannin valvontaviranomaista selvittämään tarkemmin, miten Facebook käsittelee WhatsAppin eurooppalaisten käyttäjien tietoja.

Tietosuojavaltuutetun toimisto kehitti vuoden aikana myös omia toimintatapojaan rajatylittävien asioiden käsittelyssä.

Tietosuojavaltuutetun toimiston toimivalta ja menettelyt

Hallinto-oikeus antoi vuoden aikana ratkaisunsa kolmeen hallinnollista seuraamusmaksua koskevaan valitusasiaan. Seuraamusmaksun määrittämistä edeltänyt prosessi on hallinto-oikeuden mukaan täyttänyt hallintolain vaatimukset kyseisissä tapauksissa.

Toukokuussa annettu ensimmäinen hallinto-oikeuden ratkaisu koski tietosuojavaltuutetun ja seuraamuskollegion vuonna 2020 antamia päätöksiä, joiden kumoamista rekisterinpitäjä oli vaatinut. Hallinto-oikeus totesi, että seuraamusmaksu oli määrätty asianmukaisesti.

Toisessa ratkaisussaan hallinto-oikeus kumosi seuraamuskollegion päätöksen, jossa Postille määrättiin seuraamusmaksu tietosuojarikkomuksista. Tietosuojavaltuutetun Postia koskeva päätös pidettiin ennallaan.

Lisäksi hallinto-oikeus pienensi Taksi Helsingille keväällä 2020 määrätyn seuraamusmaksun summaa ja kumosi yhden päätöksessä annetuista määräyksistä. Muilta osin valitukset hylättiin. Päätökset eivät ole lainvoimaisia, ja osa kysymyksistä odottaa korkeimman hallinto-oikeuden kannanottoa.

Keväällä 2021 hallinto-oikeuden päätökset selkeyttivät evästeisiin annettavan suostumuksen tulkintaa ja toimivaltuuksia evästeitä koskevien asioiden valvonnassa. Hallinto-oikeus kumosi kaksi Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin päätöstä, jotka koskivat tapoja pyytää käyttäjän suostumusta evästeiden käyttöön verkkosivustoilla. Samalla se totesi, että evästeisiin annettavan suostumuksen valvonnan osalta toimivaltainen viranomainen on Traficom. Hallinto-oikeuden ratkaisujen myötä tietosuojavaltuutetun toimisto siirsi evästesuostumusta koskevat valitukset Traficomin käsiteltäväksi.

Hallinto-oikeuden ratkaisut vastasivat tietosuojavaltuutetun toimiston vakiintunutta linjaa evästesuostumuksen vaatimuksista. Evästeiden käytölle annettavan suostumuksen tulee olla yleisen tietosuoja-asetuksen suostumusta koskevien säännösten mukainen. Nämä edellytykset on huomioitu Traficomin syksyllä 2021 julkaistuissa uusissa evästeohjeistuksissa, joiden valmistelussa kuultiin tietosuojavaltuutetun toimistoa. Hallinto-oikeus myös totesi, että Traficomin tulee pyytää tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa tietosuoja-asetuksen mukaisen suostumuksen tulkinnasta.

Apulaisoikeuskansleri otti tietosuojavaltuutetun toimiston menettelytavat asioiden käsittelyssä tutkittavaksi vuonna 2020 ja antoi ratkaisunsa vuoden 2021 lopussa. Tietosuojavaltuutetun toimisto antoi apulaisoikeuskanslerille selvityksen muun muassa asioiden käsittelyajoista, vanhojen vireillä olevien asioiden käsittelyvaiheista sekä käyttöön otettujen toimenpiteiden vaikutuksista. Lisäksi apulaisoikeuskansleri teki laillisuusvalvontakäynnin toimistoon.

Apulaisoikeuskanslerin mukaan tietosuojavaltuutetun toimiston kehittämistoimet vaikuttavat lupaavilta ja asioiden ruuhkautuminen on saatu lähes purettua. Asioiden käsittelyn parantunut tilanne uhkaa kuitenkin kääntyä huonommaksi, jos toimistolla ei ole käytössään riittäviä henkilöstöresursseja.

Tietoturvaloukkausten määrä kasvoi edelleen

Henkilötietojen tietoturvaloukkauksia koskevat ilmoitukset muodostavat tietosuojavaltuutetun toimistoon vireille tulleiden asioiden suurimman yksittäisen ryhmän. Tietosuojavaltuutetun toimistolle tehtiin vuoden aikana 4 785 tietoturvaloukkausilmoitusta, mikä oli yli 500 edellistä vuotta enemmän. Ilmoitettujen tietoturvaloukkausten määrä on kasvanut vuosittain, ja ne muodostivat jo noin 44 % vireille tulevista asioista. Ilmoituksia saapuu eniten säännellyiltä toimialoilta, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon alalta, finanssisektorilta ja telealalta.

Henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta täytyy ilmoittaa tietosuojavaltuutetun toimistolle, jos loukkauksesta voi aiheutua riski kohteeksi joutuneille henkilöille. Organisaatioiden ilmoitusvelvollisuus alkoi toukokuussa 2018.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on kiinnittänyt huomiota siihen, että tietoturvaloukkausten tunnistamisessa ja käsittelyssä on toimialakohtaisia eroja. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla on havaittu tarvetta tarkentavalle ohjeistukselle tietoturvaloukkauksista ilmoittamiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon sektorilta saapuu tietosuojavaltuutetun toimistolle määrällisesti eniten ilmoituksia tietoturvaloukkauksista.

Tähän tarpeeseen vastaamiseksi apulaistietosuojavaltuutettu lähetti marraskuussa sote-toimijoille ilmoitusvelvollisuutta selkeyttävän ohjekirjeen. Ohjeistuksella pyrittiin lisäämään tietoisuutta ja ymmärrystä henkilötietojen tietoturvaloukkauksista ja niihin liittyvistä lakisäädöksistä

Tietosuojavaltuutetun toimistolle tehtiin 4 785 tietoturvaloukkausilmoitusta vuonna 2021.

velvoitteista sekä yhdenmukaistamaan toimialan ilmoituskäytäntöjä. Esimerkkejä ilmoitusvelvollisuudesta erilaisissa tilanteissa koottiin sekä kirjeeseen että verkkosivuille.

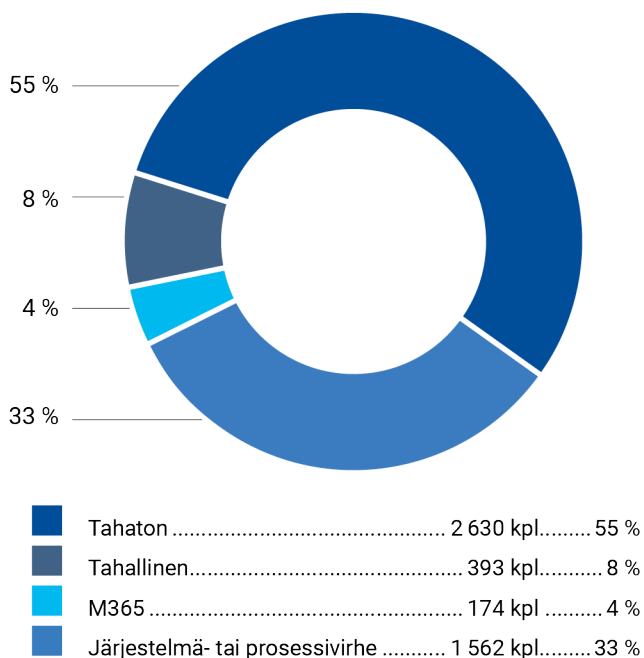
Ilmoitusvelvollisuus oli keskeinen teema myös eurooppalaisella tasolla. Euroopan tietosuojaneuvosto laati rekisterinpitäjien tueksi tietoturvaloukkausilmoitusten esimerkkejä kokoavan ohjeen, joka antaa käytännön suosituksia tilanteisiin, joissa organisaation on ilmoitettava tietoturvaloukkauksesta valvontaviranomaiselle ja rekisteröidyille.

Marraskuussa tietosuojavaltuutetun toimisto täydensi ohjeistustaan tietojärjestelmään kohdistuneen tietoturvaloukkauksen tapahtumajan lokitietojen säilyttämisen osalta. Myös lokitiedot kuuluvat tietoturvaloukkauksia kos-

kevan dokumentointivelvollisuuden piiriin. Dokumentoinnin avulla valvontaviranomaisen on voitava tarkistaa, että rekisterinpitäjä on noudattanut ilmoittamiseen liittyviä velvollisuuksiaan. Viranomainen voi pyytää lokitietoja tietoturvaloukkausilmoituksen käsittelyä varten.

Vuoden aikana tietosuojavaltuutetun toimistossa tehostettiin tietoturvaloukkausilmoitusten sisäistä käsittelyä. Toimistossa otettiin muun muassa käyttöön uusi seulontamenettely käsittelyn sujuvoittamiseksi.

Tietoturvaloukkaukset luokittain 2021

Tukea rekisterinpitäjille tietosuojasta huolehtimiseen

GDPR2DSM-hankkeessa tuetaan pk-yritysten tietosujoaosaamista

Tietosuojavalvottujen toimistolle ja TIEKE Tietoyhteiskunnan Kehittämiskeskus ry:lle myönnettiin loppuvuodesta 2020 EU-rahoitus GDPR2DSM-hankkeeseen helppokäyttöisen tietosuojatyökalun toteuttamiseksi pk-yrityksille yhdessä yritysten kanssa. Työkalun avulla yritykset voivat kasvattaa tietosujoaosaamistaan, arvioida käytäntöjensä nykytilaa ja saada vinkkejä tietosuojansa kehittämiseen.

Hanke käynnistyi keväällä 2021 yritysten tietosuojatarpeita ja -haasteita kartoittavalla kyselyllä. Vastaajia oli noin 350, joista suurin osa edusti alle viiden työntekijän kaupallisen alan yrityksiä. Vastauksista ilmeni, että tietosuojasetus tunnetaan melko hyvin, mutta käytännön soveltaminen koetaan haasteelliseksi.

Työkalun yhteiskehittäminen yritysten kanssa käynnistyi kesäkuussa järjestetyssä työpajassa 30 osallistujan voimin. Työkalun ensimmäinen versio esiteltiin lokakuussa.

Osana hanketta tietosuojavalvottujen toimisto ja TIEKE järjestivät pk-yrityksille maksuttomia tietosuojaihteisia webinaareja yhteistyökumppaneiden kanssa. Vuoden aikana järjestettiin yhteensä neljätoista webinaaria yritysten toivomista teemoista. Suurta kiinnostusta herättivät erityisesti evästeiden käyttö verkkosivuilla sekä uusien seuraamusmaksukäytäntö Suomessa ja maailmalla.

Tietosuojatyökalun kehitys ja hankkeen tapahtumat jatkuvat vuonna 2022. Hanketta rahoittaa Euroopan unionin Perusoikeudet, tasa-arvo ja kansalaisuus -ohjelma.

Ohjeistusta tietosuojan vaikutustenarviointiin

Tietosuojavalvottujen toimisto laati keväällä tietosuojan vaikutustenarviointia koskevan ohjeen rekisterinpitäjien tueksi. Luonnokseen pyydettiin palautetta, jonka perusteella ohjetta kehitettiin vuoden aikana. Lopullinen ohje julkaistiin joulukuussa 2021.

Ohjeen rinnalle laadittiin myös yksinkertainen Excel-kirjaamistyykalu, jota rekisterinpitäjät voivat halutessaan hyödyntää vaikutustenarvioin-

nin tekemisessä. Ohjetta voi soveltuvin osin käyttää myös rikosasioiden tietosuojalain mukaiseen vaikutustenarviointiin.

Tietosuojan vaikutustenarvioinnin tarkoituksena on tunnistaa ja vähentää henkilötietojen käsitteilyyn liittyviä riskejä sekä tuottaa aineistoa, jolla tietosuojasääntelyn noudattaminen voidaan osoittaa.

Kansainväliset tiedonsiirrot

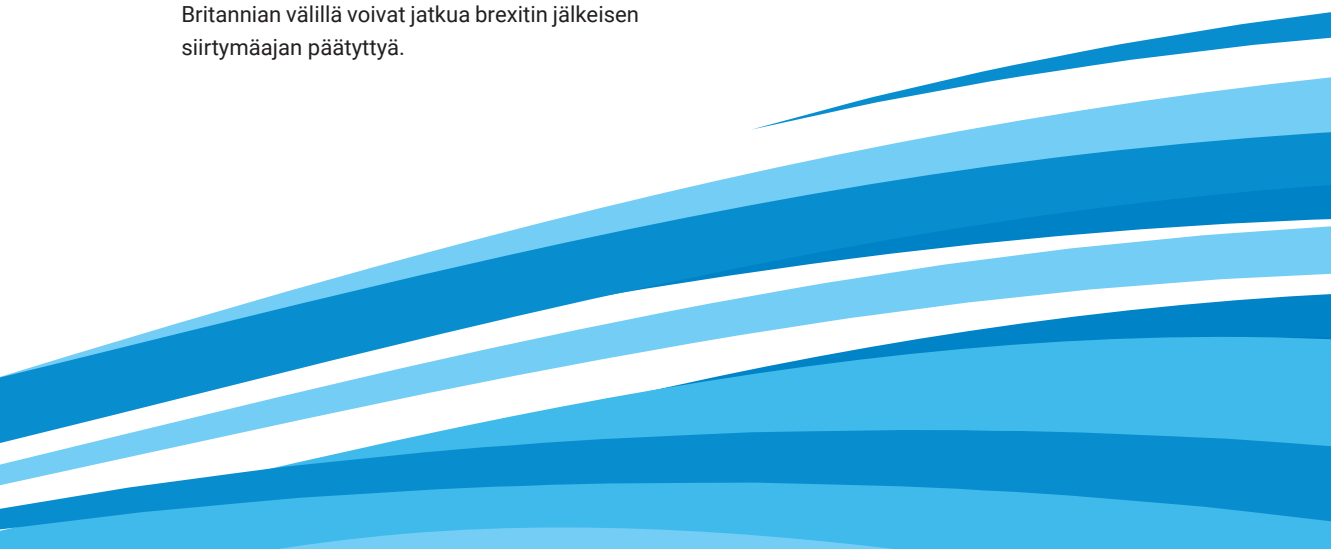
Kun henkilötietoja siirretään Euroopan talousalueen ulkopuolelle tai kansainväliselle organisaatiolle, tietosuoja-asetuksen takaama henkilötietojen suojan taso voi heiketä. Siksi tietosuoja-asetuksessa on määritelty erilaisia siirto-perusteita, joiden avulla henkilötietoja voidaan siirtää ja taata EU:n vaatimuksia vastaava tietosuojan taso.

Henkilötietojen siirtoja koskevaa ohjeistusta täsmennettiin ja päivitettiin vuoden aikana. Eri-tyisesti EU-tuomioistuimen heinäkuussa 2020 antama niin kutsuttu Schrems II -ratkaisu (C-311/18) täsmensi vaatimuksia, joilla henkilötietoja voidaan laillisesti siirtää EU- ja ETA-maasta kolmanteen maahan tai kansainväliseen organisaatioon.

Vuoden aikana siirto-perusteisiin tehtiin merkittäviä päivityksiä. Euroopan komissio hyväksyi kesäkuussa päivitetyt vakiolausekkeet tiedonsiirtoille kolmansiin maihin. Päivitettyjen vakiolausekkeiden käyttöönoton siirtymäaika päättyy 27. joulukuuta 2022. Lisäksi Euroopan komissio teki kesäkuussa kaksi Britannian tietosuojan riittävyyttä koskevaa päätöstä, joiden perusteella henkilötietojen siirrot ETA-maiden ja Britannian välillä voivat jatkua brexitin jälkeisen siirtymäajan päätyttyä.

Ennen kuin henkilötietoja voidaan siirtää ETA-alueen ulkopuolelle, on rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän tarkistettava tapauskohtaisesti, taataanko siirrettäville henkilötiedoille riittävä tietosuojan taso. Jos käytettävä siirto-peruste ei takaa sellaisenaan riittävää suojaa, sitä voidaan tietyissä tilanteissa täydentää erilaisilla lisäsuojatoimilla. Kesäkuussa Euroopan tietosuojaneuvosto julkaisi lopullisen version täydentäviä suojatoimia koskevista suosituksista, jotka auttavat arvioimaan lisäsuojatoimien tarvetta ja valitsemaan tilanteeseen sopivia suojatoimia.

Schrems II -ratkaisun myötä myös viranomaisohjeistusta selkeytettiin, ja tietosuojaviranomaisten vastuu kansainvälisten tiedonsiirtojen valvonnasta korostui. Tietosuojavaltuutetun toimisto tiedotti syksyllä, että se tulee tehostamaan henkilötietojen siirtojen valvontaa.

Vuoden 2021 tapahtumia

TAMMIKUU

- Valtioneuvosto nimitti oikeustieteen maisteri Heljä-Tuulia Pihamaan apulaistietosuojavaltuutetuksi 22.3.2021 alkaen
- Tietosuojapäivä 2021 -seminaari järjestettiin verkossa

HELMIKUU

- Tietosuojavaltuutetun toimisto julkaisi käytännesääntöjen valvontaelinten akkreditointikriteeristön
- Tietosuojavaltuutettu otti kantaa optikkoliikkeen henkilötietojen käsittelyyn
- Lapsen vapaaehtoiseksi tukihenkilöksi hakevien rikostaustatietojen käsittelyssä havaittiin tarvetta korjauksille

MAALISKUU

- Euroopan tietosuojaneuvosto antoi lausunnon ePrivacy-asetuksesta

HUHTIKUU

- Pysäköinninvalvontayritykselle määrättiin seuraamusmaksu tietosuojarikkomuksista

TOUKOKUU

- Hallinto-oikeus totesi, että internetselaimen asetusten kautta annettava suostumus evästeiden käytölle ei täytä tietosuoja-asetuksessa säädettyjä suostumuksen vaatimuksia
- Tietosuojavaltuutetun toimisto muistutti tietosuojan huomioimisesta vaalikampanjoinnissa
- Tietosuojavaltuutetun toimiston sidosryhmä- ja kansalaiskyselyn tulokset osoittivat, että toimiston asiantuntemusta ja luotettavuutta arvostetaan, mutta asiakaslähtöisyydessä nähdään kehitettävää

KESÄKUU

- Euroopan komissio teki kaksi Britannian tietosuojan riittävyyttä koskevaa päätöstä
- Euroopan komissio hyväksyi uudet vakiolausekkeet
- Euroopan tietosuojavaltuutettu ja tietosuojaneuvosto antoivat yhteisen lausunnon tecoälyn käytöstä automaattiseen tunnistamiseen

HEINÄKUU

- Aikakauslehtikustantamolle määrättiin seuraamusmaksu ilman suostumusta harjoitetusta suoramarkkinoinnista robottipuheluiden avulla
- Ammattikorkeakoululle määrättiin seuraamusmaksu tietosuarikkomuksista työajanseurannassa kertyneiden sijaintitietojen käsittelyssä
- Tietosuojavaltuutetun toimisto antoi ensimmäisen päätöksensä johtavana valvontaviranomaisena rajatylittävässä asiassa
- Euroopan tietosuojaneuvosto antoi ensimmäisen ratkaisunsa kiireellisessä menettelyssä
- Euroopan tietosuojaneuvosto julkaisi lopullisen version tiedonsiirtovälineitä täydentäviä suojatoimia koskevista suosituksista

ELOKUU

- Tietosuojavaltuutetun toimisto ilmoitti tehostavansa Euroopan talousalueen ulkopuolelle tehtävien henkilötietojen siirtojen valvontaa
- Tietosuojavaltuutetun toimisto antoi vastauksia usein kysyttyihin kysymyksiin koronarokotteisiin liittyvistä tietosuojakysymyksistä
- Tietosuojavaltuutetun toimiston ja TIEKEN GDPR2DSM-hankkeen webinaarisarja käynnistyi

SYYSKUU

- Apulaistietosuoja-valtuutettu antoi poliisille huomautuksen henkilötietojen lainvastaisesta käsittelystä Clearview AI -kasvojen tunnistusohjelmalla

LOKAKUU

- Tietosuojavaltuutettu otti kantaa verotietojen julkaisuun tiedotusvälineiden verkkoneissa
- Apulaistietosuoja-valtuutettu teki Opetushallitukselle aloitteen opetuksessa käytettävien sovellusten henkilötietojen käsittelystä
- Apulaistietosuoja-valtuutettu otti kantaa potilastietojen käsittelyyn ammatillista kehittymistä varten hoitosuhteen päätyttyä

MARRASKUU

- Tietosuojavaltuutetun toimisto lähetti ohjekirjeen sote-toimijoille tietoturvaloukkausten ilmoituskäytännöistä

JOULUKUU

- Psykoterapiakeskus Vastaamolle määrättiin seuraamusmaksu tietosuojarikkomuksista
- Tietosuojavaltuutetun toimisto julkaisi ohjeen tietosuojaan vaikutusten arviointia varten
- Tietosuojavaltuutettu antoi yritykselle huomautuksen asiakkaiden henkilötietojen välittämisestä työntekijöiden henkilökohtaisiin puhelimiin WhatsAppilla
- Liikennevakuutuskeskukselle määrättiin seuraamusmaksu tarpeettoman laajasta potilastietojen keräämisestä
- Matkatoimistolle määrättiin seuraamusmaksu tietosuojalainsäädännön rikkomisesta
- Lääkäriklinikalle määrättiin seuraamusmaksu puutteista rekisteröidyn oikeuksien toteutuksessa

Valvontaa ja yhteistyötä

Yksityinen sektori

Merkittäviä tietosuojakysymyksiä yksityisellä sektorilla linjattiin vuoden aikana muun muassa rekisteröidyn tarkastusoikeutta, puhelutallenteita, suoramarkkinointia ja verokoneita koskeissa asioissa.

Keskeinen ratkaisu koski automaattisella soittojärjestelmällä eli niin sanotuilla robottipuheluilla harjoitettua suoramarkkinointia. Tietosuojavaltuutettu linjasi, että suoramarkkinointi robottipuheluilla vaatii ennalta annetun suostumuksen. Robottipuheluissa on myös huolehdittava siitä, että puheluita vastaanottavat henkilöt voivat käyttää tietosuojaoikeuksiaan, kuten oikeutta vastustaa henkilötietojen käsittelyä suoramarkkinointiin.

Tarkastusoikeuden käyttämistä puhelutallenteeseen linjattiin aiempaa ratkaisukäytäntöä täydentävässä päätöksessä. Tietosuojavaltuutettu on jo aiemmin katsonut, että ääni on nauhalle tallentuessaan luonnollisen henkilön henkilötieto, jos ihminen on siitä tunnistettavissa. Tarkastusoikeuttaan käyttävälle henkilölle on toimitettava jäljennös puhelutallenteesta. Kesällä 2021 annetussa ratkaisussa katsottiin, että myös yksityisellä elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada tutustua itseään koskevaan puhe-

lutallenteeseen. Lisäksi ratkaisussa otettiin kantaa tarkastusoikeuden toteuttamisen tapaan. Puhelutallenne voidaan toimittaa nauhoitteen sijaan myös kirjallisesti, jos litterointi vastaa puhelun sisältöä.

Puhelutallenteita koskeva tarkastusoikeus oli keskeinen kysymys myös tietosuojavaltuutetun toimiston ensimmäisessä rajatylittävässä asiassa annetussa ratkaisussa. Nissan Nordic Europe Oy ei ollut luovuttanut puhelutallenteita tietojaan pyytäneelle henkilölle, sillä kolmas osapuoli oli niissä tunnistettavissa. Puhelunauhoitteisiin sisältyy käytännössä aina myös toisen henkilön henkilötietoja, eikä sen voida katsoa olevan esteenä oikeuden toteuttamiselle.

Syksyllä tietosuojavaltuutettu otti kantaa henkilötietojen käsittelyyn tiedotusvälineiden verokoneissa. Tietosuojavaltuutetun toimistolle kannellut henkilö oli pyytänyt tietojensa poistoa Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien verokoneista. Tietosuojavaltuutettu katsoi, että velvollisuutta tietojen poistopyynnön toteuttamiseen ei ollut, sillä tietoja käsiteltiin verokoneissa journalistisessa tarkoituksessa. Tiettyjä tietosuojasetuksen säädöksiä ei sovelleta, jos henkilötietojen käsittelyllä on journalistinen tarkoitus.

Finanssisektori

Keskeisimmät ratkaisut finanssisektorilla koskivat muun muassa vakuutusyhtiöiden henkilötietojen käsittelyä ja potilastietojen keräämistä, lainvoimaisiin tuomioihin perustuvia maksuhäiriötietoja ja luottotietomerkintöjen säilyttämistä.

Tietosuojavaltuutetun toimisto selvitti Potilasvakuutuskeskuksen ja Liikennevakuutuskeskuksen toimintatapaa niiden hankkiessa tietoja terveydenhuollolta korvauskäsittelyä varten. Lisäksi tarkasteltiin terveydenhuollon toimijoiden toimintatapaa niiden luovuttaessa potilastietoja vakuutusyhtiöille. Selvityksissä ilmeni, että vakuutusyhtiöt ovat pyytäneet potilastietoja liian laajasti. Myös terveydenhuollon toimijat olivat luovuttaneet tietoja seulomatta niitä. Liikennevakuutuskeskukselle määrättiin seuraamusmaksu tarpeettoman laajasta potilastietojen keräämisestä. Yksi terveydenhuollon toimija määrättiin korjaamaan menettelytapansa potilastietojen luovutuksessa.

Tietosuojavaltuutetun toimisto jatkaa edelleen potilastietojen käsittelyyn liittyvien toimintatapojen selvittämistä vakuutustoiminnassa.

Tietosuojavaltuutetun toimisto selvitti vuoden aikana myös asiakokonaisuutta, joka koski lainvoimaisiin tuomioihin perustuvien maksu-

häiriötietojen käsittelyä. Oikeusrekisterikeskus ja kaksi luottotietoyhtiötä olivat tietosuojasäännösten vastaisesti luovuttaneet ja rekisteroineet maksuhäiriömerkinnöiksi tietoja, jotka eivät täytä luottotietolain edellytyksiä maksuhäiriömerkinnälle. Riita-asioissa annettuihin tuomioihin perustuvia tietoja ei olisi apulaistietosuojavaltuutetun mukaan pitänyt merkitä maksuhäiriömerkinnäksi luottotietorekisteriin.

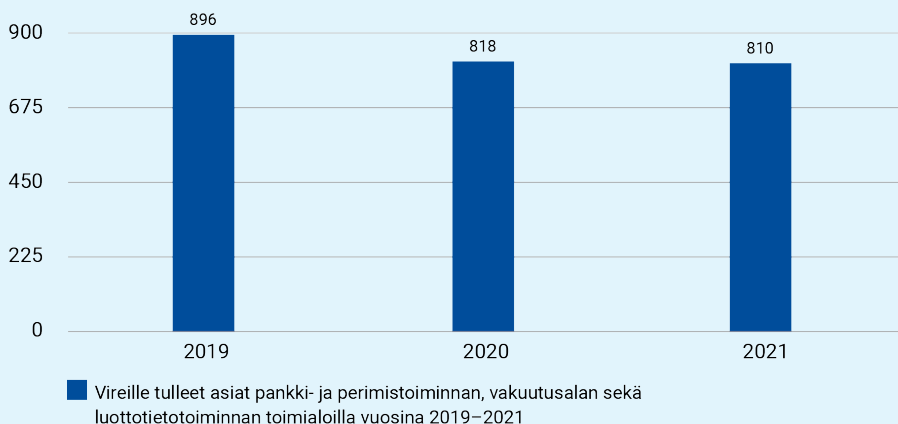
Lisäksi tietosuojavaltuutettu antoi ohjausta luottotietomerkintöjen säilyttämisestä tilanteessa, jossa merkinnän aiheuttaneeseen yksipuoliseen tuomioon oli haettu takaisinsaantia. Jos luottotietolain tulkinnassa ilmenee epäselvyyksiä, tulee säännöksiä tulkita heikommassa asemassa olevan kuluttajaosapuolen hyväksi.

Tietosuojavaltuutettu otti kantaa myös pankin luottokorttilaskun tilaamisen tapaan. Luottokorttilaskun e-laskutilauksen mahdollistaminen pelkän viitenumeron perusteella ei ollut tietosuojalainsäädännön mukaista. Käytännön vuoksi sivullinen on voinut tilata itselleen toisen henkilön sähköisen luottokorttilaskun esimerkiksi näppäilyvirheen seurauksena.

Finanssialaan liittyvät aiheet näkyivät myös Euroopan tietosuojaneuvoston alatyöryhmätyössä. Tietosuojaneuvosto antoi toukokuussa suosituksia luottokorttitietojen säilyttämisen oikeusperusteesta tilanteissa, joissa tietojen tallentamisen ainoana tarkoituksena on helpottaa uusien verkkomaksujen tekemistä. Kesällä tietosuojaneuvosto lähetti kirjeen EU:n toimielimille digitaalisen euron tietosuojaan liittyvistä näkökohdista.

Lisäksi Itä-Suomen hallinto-oikeus esitti Euroopan unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen koskien sitä, onko rekisteröidyllä oikeus saada tutustua käyttäjälokitietoihin omien tietojensa tarkastusoikeuden nojalla. Kysymyksen taustalla oli pankin tietojärjestelmän lokitietoja koskeva asia. Tietosuojavaikuttetun toimisto osallistui unionin tuomioistuimelle annettujen Suomen hallituksen kirjallisten huomioden valmisteluun.

Vireille tulleet asiat: Pankki- ja perimistöiminta, vakuutusala sekä luottotietotoiminta

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Sosiaali- ja terveydenhuolto muodostaa tietosuojavaltuutetun toimiston suurimman toimialan vireille tulleiden asioiden määrässä mitattuna. Asiamäärä on jatkanut selvää kasvua usean vuoden ajan. Vuonna 2021 tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille tulleista asioista 26,3 % koski sosiaali- ja terveydenhuoltoa.

Vireille tulevat asiat sisältävät erityisesti rekisteröityjen oikeuksia koskevia asioita, kuten asiakas- ja potilastietojen oikaisemista ja tarkastusoikeutta koskevia kanteluja. Tietosuojavaltuutetun toimistolle säädettiin vuoden aikana uutena tehtävänä velvollisuus käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden käytönvalvontatietojen saamista koskevia asioita. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain mukaan asiakkaalla ja potilaalla on oikeus saada tietää, kuka on käyttänyt tai kenelle on luovutettu häntä koskevia tietoja, ja mikä on ollut käytön tai luovutuksen peruste. Jos palveluntarjoaja ei anna tietoja, asiakas tai potilas voi saattaa asian tietosuojavaltuutetun toimiston käsiteltäväksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksesta annettiin useita lainsäädäntöhankkeita koskevia asiantuntijalausuntoja. Toisena ajankohtaisena teemana korostui edellisvuoden tavoin koronapandemia. Tietosuojavaltuutetun toimisto antoi korona-aiheisia asiantuntijalausuntoja sääntelyhankkeista niin osana Euroopan tietosuojaneuvostoa kuin kansallisestikin. Vuoden

mittaan käsiteltiin myös koronateemaisia henkilötietojen käsittelyyn liittyviä tiedusteluja sekä kanteluja. Tiedontarpeeseen pyrittiin vastaamaan erityisesti yleisellä ohjauksella verkkosivuilla.

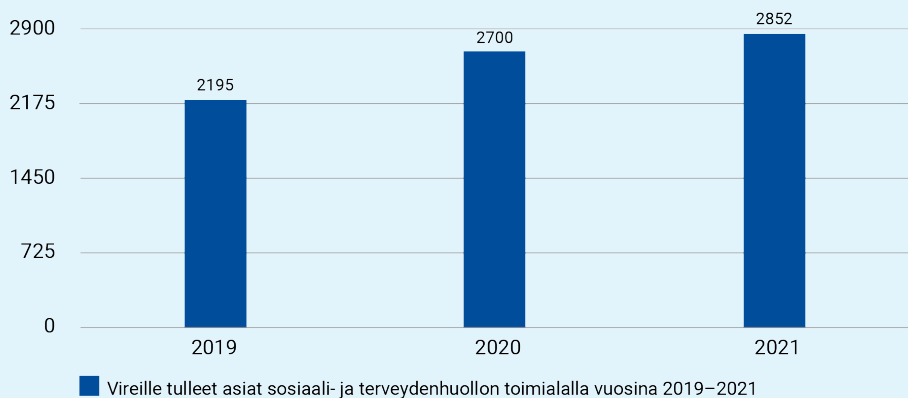
Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui yhteistyössä Kelan ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa reseptikeskuksen käyttäjille suunnatun tietosuojaihmisen kyselyn tulosten analysointiin. Tulosten perusteella sote-organisaatioissa on merkittäviä puutteita tietosuojavastaavien työskentelyn resursoinnissa. Kysely vahvisti myös organisaatioiden tarpeen saada konkreettisia ohjeita henkilötietojen tietoturvaloukkausten riskiarvioiden tekemiseen. Loppuvuodesta 2021 apulaistietosuojavaltuutettu antoi sote-toimijoille suunnattua ohjausta henkilötietojen tietoturvaloukkausten ilmoitusvelvollisuuksista. Ohjausta päivitetään edelleen vuoden 2022 aikana. Henkilötietojen tietoturvaloukkausilmoitukset muodostavat merkittävän osan toimialan vireille tulevista asioista.

Joulukuussa tietosuojavaltuutetun toimiston seuraamuskollegio määräsi hallinnolliset seuraamusmaksut kahdelle terveydenhuollon organisaatiolle. Psykoterapiakeskus Vastaamolle määrättiin hallinnollinen seuraamusmaksu yleisen tietosuojasetuksen säännösten rikkomisesta. Seuraamusmaksu määrättiin myös erälle lääkäriklinikalle puutteista rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta.

Vuoden aikana apulaistietosuoja valtuutettu linjasi muun muassa, että potilastietojen käsittely ammatillista kehittymistä varten hoitosuhteen päätyttyä ei vastaa potilastietojen ensisijaista käyttötarkoitusta. Päätös ei koske sellaisia tilanteita, joissa potilastietoja käsitellään hoitosuhteen aikana potilaan hoidon järjestämistä, suunnittelua, toteutusta ja seurantaa varten.

Vuosittain yhdessä Kuntaliiton ja FCG:n kanssa järjestettävä sosiaali- ja terveydenhuollon tietosuojaseminaari SohviTellu pidettiin hybriditahtumana Jyväskylässä marraskuussa 2021.

Vireille tulleet asiat: Sosiaali- ja terveydenhuolto

Varhaiskasvatus ja opetusala

Vuonna 2021 varhaiskasvatustalakiin lisättiin säännökset lapsen oikeudesta varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen, tuen tavoista, toteutuksesta ja tuen tarpeen arvioinnista sekä vahvemman jatkumosta esi- ja perusopetukseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjät tulevat sen vuoksi tulevaisuudessa käsittelemään enemmän salassa pidettäviä ja myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, kuten terveystietoja. Vaikka esiopetusta järjestetään usein päivähoitoon yhteydessä, varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kerättäviä tietoja käytetään eri tarkoituksiin ja ne on pidettävä erillään. Varhaiskasvatuksessa ylläpidetään myös valtakunnallista varhaiskasvatuksen tietovarantoa.

Vastuu opiskeluhoitoon kuraattori- ja psykologipalveluista sekä kouluterveydenhoitoon siirtyy vuonna 2023 kunnilta hyvinvointialueille. Uudistuksella on vaikutusta henkilötietojen käsittelyyn opiskeluhoitoon, jota toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä.

Opetussektorilla on opetuksen ja koulutuksen valtakunnallinen tietovaranto, johon talletetaan tietoja perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa olevista sekä tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta saavista. Toimintavuonna säädettiin, että tietovarantoon talletetaan myös tietoja Helsingin eurooppalaisessa koulussa opiskelevista sekä tiedot, jotka koskevat vapaassa sivistystyössä

järjestettyä oppivelvollisille suunnattua koulutusta. Myös vapaan sivistystyön vapaatavoitteisen koulutuksen suoritustietojen tallettaminen opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tuli mahdolliseksi. Edellytyksenä on muun muassa se, että opiskelija suostuu tietojensa tallettamiseen.

Valtakunnallisia opinto- ja tutkintorekistereitä koskevaan sääntelyyn on liittynyt jo aikaisemmin opintonumeron käyttöönotto. Numeroa käytetään rekisteröidyn yksilöintiin opetustoitimissa. Toimintavuonna oppijanumerorekisteriin säädettiin mahdollisuus tallettaa myös yhteystiedot.

Lisäksi opetussektorilla ylläpidetään valtakunnallista oppivelvollisuusrekisteriä, ylioppilastutkintorekisteriä, opiskelijavalintarekisteriä ja korkeakoulujen valtakunnallista tietovarantoa sekä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelua.

Opetus digitalisoituu. Ilmiö koskee kaikkia opetuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia. Tietosuoja- valtuutetun toimistoon on tullut vireille asioita, jotka koskevat opetuksessa käytettävien sovellusten käsittelemiä oppilaiden ja opiskelijoiden henkilötietoja. Opetuksen järjestäjän tulee sovellusten käyttöönottoa arvioidessaan perehtyä muun muassa sovelluksen toimintaan ja käyttöehtoihin. Henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön ohella on otettava huomioon myös muut opetustoimea koskevat säännök-

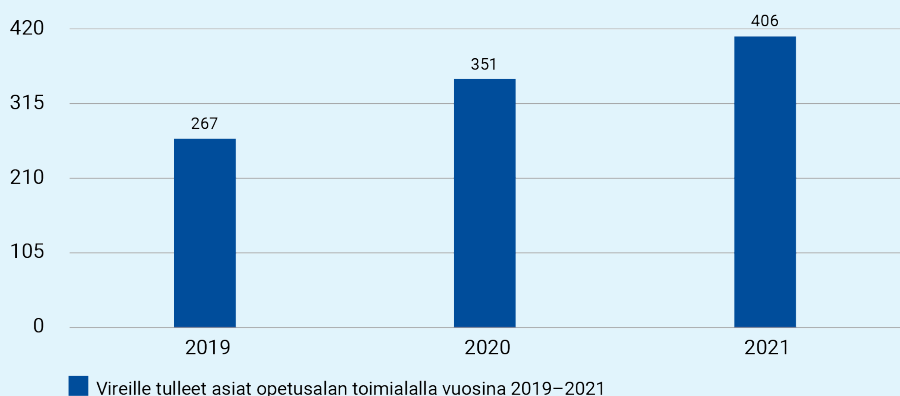
set. Käsittely voi kohdistua alaikäisten oppilaiden henkilötietoihin, jotka yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan ovat erityisasemassa. Apulaistietosuoja-valtuutettu teki syksyllä 2021 Opetushallitukselle aloitteen ohjeistuksen luomisesta opetuksessa hyödynnettävien sovellusten käyttöönottoon opetusalaalla. Ohjeistuksessa on tarkoitus huomioida myös oppilaiden henkilötietojen käsittelyyn liittyvät seikat.

Teknologiaosaaminen, digitaidot ja mediakasvatus liittyvät myös opetuksen sisältöihin. Tä-

mä on huomioitu Opetushallituksen valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa. Tietosuojan toteutumisen kannalta oppilailla ja opiskelijoilla tulee olla riittävät valmiudet ymmärtää henkilötietojen suojan merkitys omien tietojensa käsittelyssä ja laajemminkin. Tietosuojaosaamisella on merkitystä myös työelämässä.

Lisäksi tietosuoja-valtuutettu antoi vuoden aikana opetustoimialaan liittyviä lausuntoja erilaisista lainsäädäntöhankkeista.

Vireille tulleet asiat: Opetusala

Työelämä

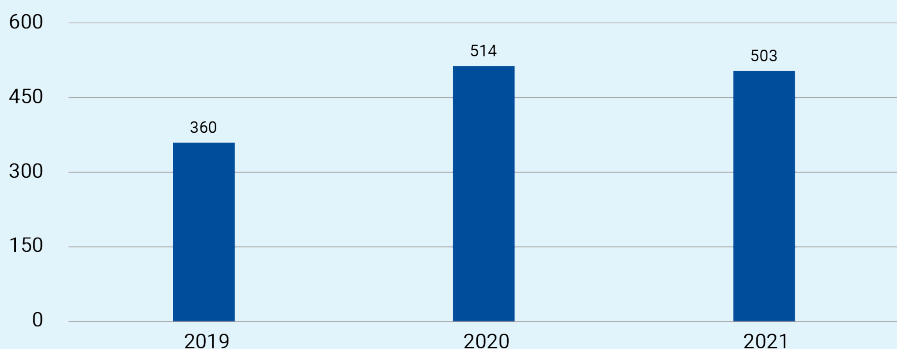
Työelämän tietosuojalakia (laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004) muutettiin 1.4.2019. Muutoksessa huomioitiin erityisesti tietosuoja-asetuksen 88 artikla henkilötietojen käsittelystä työsuhteen yhteydessä.

Muutoksen yhteydessä eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta edellytti, että työelämän tietosuojalain luotettavuuden selvittämistä koskeva sääntely ja mahdolliset muut muutostarpeet selvitetään kolmikantaisessa jatkovalmistelussa, jossa pyritään löytämään tasapaino työntekijöiden yksityisyyden suojan ja työnantajien tiedonkäsittelytarpeiden välille. Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt näihin muutostarpeisiin liittyen kolmikantaisen selvitystyön, johon tietosuojavaltuutetun toimisto osallistuu.

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui vuoden aikana myös nimikirjalainsäädännön uudistamisen sekä palkka-avoimuuden työryhmien työskentelyyn.

Tietosuojalainsäädännön toteutuminen suomalaisessa työelämässä pyritään varmistamaan sidosryhmäyhteistyöllä muun muassa työsuojeluviranomaisen kanssa sekä lainsäädäntöhankkeita ja valtionhallinnon ohjeistuksia koskevilla lausunnoilla.

Vireille tulleet asiat: Työelämä

■ Vireille tulleet työelämän tietosuojan asiat vuosina 2019–2021

Turvallisuus- ja oikeushallinto ja tarkastustoiminta

Rikosasioiden tietosuojalain mukaisten viranomaisten henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvontaa väreivät edelleen kasvokuvan vertailu ja kamerateknologian käyttö. Tälle niin sanotulle sisäisen turvallisuuden toimialueelle kuuluvat valtionhallinnon henkilöstömäärältään suurimpien rekisterinpitäjien Puolustusvoimien ja poliisiin lisäksi myös Tulli, Rajavartiolaitos, pelastustoimi, hätäkeskustoiminta, maahanmuuttohallinto sekä tuomioistuimet, Syyttäjälaitos ja Rikosseuraamuslaitos.

Euroopan tietosuojaneuvosto toi Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa yhteisessä lausunnossaan komission tekoälyä koskevasta asetusehdotuksesta selkeästi esille, että biometristä etätunnistamista ei tulisi sallia julkisilla paikoilla. Suomessa tietosuojavaltuutetun toimisto antoi poliisille huomautuksen henkilötietojen lainvastaisesta käsittelystä Clearview AI -kasvojen tunnistusohjelmalla. Biometrisestä kasvokuvan vertailun käytöstä ohjeistettiin myös useassa ennakkokuulemisessa. Tullin katsottiin ensimmäisenä suomalaisena viranomaisena voivan suorittaa reaaliaikaista kasvokuvan vertailua.

Myös lapsen vapaaehtoiseksi tukihenkilöksi hakkevien rikostaustatietojen käsittelyä linjattiin. Tietojen minimointiperiaate täytyy huomioida jo tietoja pyydetessä arvioimalla, mitkä tiedot ovat välttämättömiä laissa säädetyn tehtävän vuoksi, ja pyynnöt on täsmennettävä tai rajattava sen mukaisesti.

Tietosuojavaltuutetun toimisto jatkoi vuonna 2021 suunnitelmallista sisäisen turvallisuuden viranomaisiin kohdistunutta tarkastustoimintaansa. Apulaistietosuojavaltuutettu teki vuoden aikana kaikkiaan kahdeksan keskeisiin sisäisen turvallisuuden viranomaisiin kohdistunutta tarkastusta. Tarkastusten kohteina olivat Poliisihallitus, Puolustusvoimat, sisäministeriö ja kaksi poliisilaitosta. Lisäksi tehtiin tarkastukset, jotka koskivat yksityistä turvallisuusalaa, maahanmuuttohallintoa ja Syyttäjälaitosta.

Tarkastuskohteita ja tarkastettavia menettelyjä priorisoitiin riskianalyysin ja vaikuttavuuden perusteella. Tarkastusten kohteina olivat muun muassa sisäisen laillisuusvalvonnan käytännön toteutus, tietoturvaloukkausten ilmoitusmenettely sekä rekisteröityjen oikeuksien toteuttaminen. Erityisiä tarkastuskohteita olivat esimerkiksi poliisin tietolähdetietojen ja PNR-matkustajarekisteritietojen käsittely sekä rekisteröityjen oikeudet ja osoitusvelvollisuus sotilastiedusteluun liittyvässä henkilötietojen käsittelyssä. EU-tietojärjestelmien osalta tarkastettiin Schengen-kuulutuksia ja Eurodac-asetuksen mukaisia tietojen käyttöä lainvalvontatarkoituksessa. Lisäksi aloitettiin VIS-asetuksen mukainen tarkastus tietojenkäsittelystä kansallisessa järjestelmässä.

Tarkastusten perusteella annettiin ohjausta rekisterinpitäjille ja kiinnitettiin huomio toiminnan kehittämiskohteisiin. Tarkastukset osoittivat myös, että viranomaisten käytännöt olivat keskeisiltä osin tarkoituksenmukaisia ja henkilötietojen suojaa tukevia.

Toimialan lainsäädännön kehittäminen jatkui aktiivisena. Tietosuojavaltuutetun toimisto antoi lausuntoja toimialan lainsäädäntöhankkeista ja oli kuultavana eduskunnan valiokunnissa yhteensä lähes 30 kertaa.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnot syyttäjille 2021

Vuonna 2021 annettiin yhteensä 54 lausuntoa rikoslain 38 luvun 10 §:n perusteella. Osa lausunnoista annettiin poliisille esitutinnan suunnittamiseksi tai hallinnollisen seuraamusmaksumenettelyn ja rikosoikeudellisen vastuun rajanvedon selventämiseksi.

Tarve rajanvetoa koskeville lausunnoille on syntynyt siitä, että 1.1.2019 voimaan tulleen tietosuojarikoksen soveltamisalan ulkopuolelle on pääosin rajattu rekisterinpitäjät ja henkilötietojen käsittelijät toisin kuin aikaisemmin voimassa olleessa henkilörekisteririkoksessa. Lisäksi seuraamusjärjestelmien yhteensovittamiseen on pyritty vapaamuotoisemmalla yhteistyöllä syyttäjien ja esitutkintaviranomaisten kanssa.

Lausunnoista monet koskivat sosiaalisen median tileihin kohdistuvia tietomurtoja ja viestintäsalaisuuden loukkauksia. Muut tyypilliset tapaukset koskivat oikeudettomia käsittelytoimia muussa kuin työtehtävien edellyttämässä tarkoituksessa terveydenhuollon ja poliisin tietojärjestelmissä.

Syyttäjän on kuultava tietosuojavaltuutettua ennen henkilörekisteriin kohdistuvan salassapitorikoksen, salassapitorikkomuksen, viestintäsalaisuuden loukkauksen, tietomurron tai tietosuojarikoksen koskevan syytteen nostamista.

Henkilöstö ja talous

– henkilöstömäärä kasvoi, valtuutettujen kokoonpano täydentyi

Vuoden 2021 aikana tietosuojavaltuutetun toimiston henkilömäärä kasvoi. Vuoden 2021 lopussa tietosuojavaltuutetun toimistossa työskenteli 55 henkilöä.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa toimii kolme asiakaspalveluryhmää, joista yksi keskittyy pääsääntöisesti yksityisen sektorin ja kansainvälisiin asioihin, toinen julkisen sektorin ja kansallisesti käsiteltäviin asioihin sekä kolmas rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja -lain mukaisiin asioihin. Hallintoyksikköön on keskitetty toimiston hallinto-, neuvonta- ja kirjaamopalvelut. Yhteiset toiminnot -ryhmään kuuluvat IT-erityisasiantuntijat, viestintä sekä tietosuojavastaava. Erillisissä kehittämisryhmissä koordinoidaan lisäksi tiettyihin asiakokonaisuuksiin, kuten tietoturvaloukkauksiin, rekisteröidyn oikeuksiin ja vaikutustenarviointiin liittyviä käytäntöjä ja projekteja.

Apulaistietosuojavaltuutetun virkaan nimitetty oikeustieteen maisteri Heljä-Tuulia Pihamaa aloitti tehtävässään maaliskuussa 2021. Apulaistietosuojavaltuutettuna Pihamaa johtaa vastuulleen kuuluvaa julkisen sektorin ja kansallisesti käsiteltäviin asioihin keskittyvää asiakaspalveluryhmää.

COVID-19-rajoitusten ja etätyömääräyksen jatkussa etätyökäytännöt ja digitaaliset työskentelytavat vakiintuivat toimiston arjessa.

Vuoden 2020 alussa käynnistetty ruuhkanpurkuprojekti näkyi edelleen toimiston henkilöstön kokoonpanossa. Määräaikaisten ns. ruuhkapurkajien avulla työpanosta on kohdennettu entistä enemmän vireillä olevien asioiden käsittelyyn vuodesta 2020 lähtien.

Henkilöstöresurssit	2019	2020	2021
Henkilöstömäärä vuoden lopussa	46	48	55
Henkilötyövuodet	40,6	45,6	49,1
Sairauspoissaolot, pv/htv	11,5	10,7	10,4
Keski-ikä	41,6	39,9	40,3
Koulutustasoindeksi	6,3	6,3	6,2

Tietosuojavaltuutetun toimiston talous	Toteutunut 2019	Toteutunut 2020	Tavoite 2021	Toteutunut 2021
Toimintamenomäärärahan käyttö, 1 000 €	3 179	3 534	4 597	3 912
Kokonaiskustannukset, 1 000 €	3 862	3 700	-	4 351

Neuvonta ja viestintä – vastauksia tiedontarpeeseen

Tietosuojavaltuutetun toimiston puhelinneuvonta antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa tietosuojasta sekä henkilötietojen käsittelystä. Toimistolla on käytössä kaksi neuvontanumeroa, joista toinen on tarkoitettu yksityishenkilöille ja toinen rekisterinpitäjille ja tietosuojavastaaville. Neuvonta on yleisluontoista, eikä siinä anneta yksityiskohtaisia tai sitovia kannanottoja yksittäistapauksiin. Tilastojen perusteella yksityishenkilöille suunnattu neuvontanumero oli tänäkin vuonna kysytympi kuin rekisterinpitäjille tarkoitettu linja.

Vuoden 2021 alussa puhelinneuvonta siirtyi uudistettuun aukioloaikaan maanantaista torstaihin klo 9–11. Viikoittaisen aukioloajan lyhentämisen ansiosta asiantuntijoiden resursseja vapautui muun muassa kirjallisten asioiden käsittelyyn. Lisäksi puhelinneuvonnan yleistä saatavuutta parannettiin rekrytoinnilla. Uusi palveluaika todettiin vuoden aikana toimivaksi.

Puhelinneuvonnassa vuoden aikana näkyivät erityisesti tietoturvaloukkausten ilmoitusvelvollisuuteen ja koronavirukseen liittyvät kysymykset. Verkkosivuille koottuja yleisimpiä kysymyksiä koronaviruksesta ja tietosuojasta täydennettiin erityisesti rokotetiedon käsittelyn osalta.

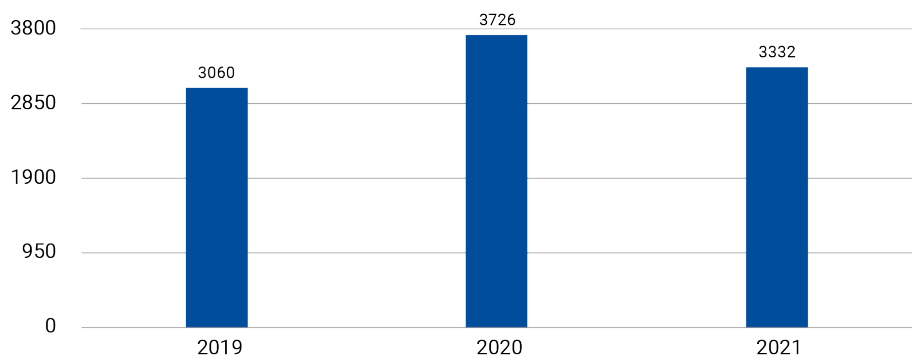
Rekisterinpitäjien ilmoitusvelvollisuutta koskevaan tiedontarpeeseen vastattiin muun muassa sote-toimijoille suunnatulla ohjekirjeellä.

Uusi asiakastietolaki toi tietosuojavaltuutetun toimistolle mukanaan uuden roolin sote-sektorin lokitietoihin liittyvässä valvonnassa, mikä näkyi myös puhelinneuvontaan tulleissa kysymyksissä.

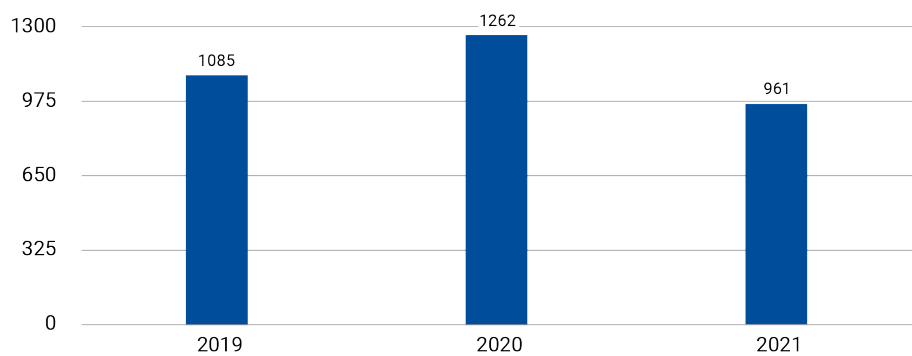
Muita esille nousseita aiheita olivat lasten henkilötietojen käsittely sekä esimerkiksi kuolleiden henkilötiedot. Tietosuojavaltuutetun toimisto laati verkkosivuilleen uutta ohjeistusta muun muassa sukututkimuksesta, jossa selvennettiin, että kuolleiden henkilötietojen käsittelyyn ei sovelleta tietosuojasetusta.

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistuu myös tietosuojavastaavien ja muiden tietosuoja-ammattilaisten kouluttamiseen. Edellisenä vuonna lanseerattu Tietosuojapäivän seminaari järjestettiin toista kertaa yhdessä Alma Talentin kanssa kansainvälisenä tietosuojapäivänä 28. tammikuuta. Koronarajoitusten vuoksi tapahtuma toteutettiin etätilaisuutena. Loppuvuodesta järjestettiin yhdessä toimialojen kanssa sosi- ja terveydenhuollon SohviTellu-seminaari.

Puhelinneuvonnan vastatut puhelut

Tietosuoja-valtuutettu mediassa (maininnat):

Liitteet

Vireille tulleet ja käsitellyt asiat vuosina 2019–2021

Oheisessa taulukossa esitetään, kuinka monta asiaa on tullut vireille ja kuinka moni asia on päätetty tietosuojavaltuutetun toimistossa vuosien 2019–2021 aikana. Tilastot on koottu toimiston asianhallintajärjestelmästä kyseisen vuoden päätteeksi.

Tietosuojavaltuutetun toimiston asianhallinnan ryhmät muuttuivat toukokuussa 2018 tietosuojalainsäädännön uudistumisen myötä. Suurin osa asioista on kirjattu 25.5.2018 alkaen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaisiin tehtäviin.

Ennakkokuuleminen (korkea riski) -asiaryhmään kuuluvat ennakkokuulemiset korkean jäännösriskin vuoksi, kansallisen lainsäädännön edellyttämät ilmoitukset (tietosuojalaki 31 § 3 momentti) sekä korkean tai matalan riskin käsitteilytoimien luetteloihin liittyvät kysymykset.

	2019 Vireille	2019 Käsitelty	2020 Vireille	2020 Käsitelty	2021 Vireille	2021 Käsitelty
Tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaiset tehtävät (ryhmät 80–210)	9 292	7 516	10 233	10 165	10 130	10 672
Ennakkokuuleminen (korkea riski)	45	8	107	24	88	22
Lausunnot	206	215	391	358	385	390
Käytänneseännöt	1	1	3	0	1	2
Henkilötietojen siirrot	78	68	51	9	54	25
EU- ja kansainvälinen yhteistyö	1 085	831	1 091	825	793	744
Rekisteröidyn oikeudet	870	496	984	1 085	943	984
Valvonta	669	180	1 009	943	1 139	1 140
Tietoturvaloukkaukset	3 840	3 620	4 275	4 139	4 786	5 056
Ohjaus ja neuvonta	2 014	1 481	2 081	2 538	1 615	1 982
Tietosuojavastaavat	483	616	241	244	323	323
Asiantuntijalautakunta	1	0	0	0	3	4
Yleiset asiat (ryhmät 01–29)	584	551	667	720	636	636
Yleis-, talous- ja henkilöstöasiat	580	545	667	717	630	630
Lausunnot lainsäädäntöhankkeista ja hallinnollisista uudistuksista	4	6	0	3	6	6
Kansainväliset asiat (ryhmät 30–39)	26	36	17	35	18	16
Euroopan unioni	19	22	16	23	14	13
Tietosuojaviranomaisten muu kv. yhteistyö	6	7	0	2	1	1
Muut kansainväliset asiat	1	7	1	10	3	2
Tietosuojavalettuutun ennakkovalvonta ja ohjaus (ryhmät 40–49)	100	345	35	390	35	60
Yleisohjaus	87	100	33	33	34	34
Rekisterinpitäjältä tulleet ohjauspyynnöt ja tiedustelut	1	73	0	130	0	7
ATK:lla tapahtuva ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluva henkilötietojen käsittely	1	61	0	1	0	1
Tietosuojavalettuutun selvityspyynnöt	11	10	0	6	0	4
Rekisteröityjen tiedustelut ja toimenpidepyynnöt	0	101	2	220	1	14
Tietosuojavalettuutun määräykset ja muu jälkikäteisvalvonta (ryhmät 50–59)	0	0	0	0	1	2
Lausunnot syyttäjälle ja tuomioistuimille	0	0	0	0	1	1
Hakemukset tietosuojalautakunnalle	0	0	0	0	0	1
Luokittelemattomat	0	1	0	0	0	0
Yhteensä	10 002	8 449	10 952	11 310	10 820	11 386

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnot lainsäädäntöhankkeista

- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi väestötietojärjestelmän ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta 17.1.2021
- Lausunto valtioneuvoston tasa-arvopoliittisesta selonteosta 22.1.2021
- Lausunto ehdotuksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi kyberturvallisuuden kehittämisohjelmasta 29.1.2021
- Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi henkilökorttilain, passilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n sekä ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta 10.2.2021
- Lausunto vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi 8.2.2021
- Lausunto ehdotuksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arpajaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 11.2.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi 18.2.2021
- Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista soite-uudistuksesta johtuen (Sote 100)
- Lausunto valtioneuvoston periaatepäätöksestä logistiikan digitalisaatiosta 19.2.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi biopankkilain ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 1.3.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta 18.3.2021
- Lausunto tiedustelulainsäädäntöä koskevan valtioneuvoston selonteon valmistelua varten 22.3.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttamisesta 26.3.2021
- Lausunto sosiaali- ja terveysministeriön luonnoksesta asetukseksi kansalaisen käyttöliittymään liitettävistä toiminnoista 7.4.2021
- Lausunto lakiluonnoksesta luottotietolain muuttamiseksi maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämiseksi 14.4.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rakennusten energiatodistustietojärjestelmästä annetun lain muuttamiseksi 16.4.2021
- Lausunto kuluttajaluottojen tilapäisen hintasäätelyn toimivuudesta ja vaikutuksista 19.4.2021
- Lausunto ehdotuksesta tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategisiksi tavoitteiksi 21.4.2021

- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi eräiden tuotteiden markkinalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 22.4.2021
- Lausunto arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi 30.4.2021
- Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetuksesi väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n muuttamisesta 4.5.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle vanhemmuuslaiksi 4.5.2021
- Lausunto työryhmän mietinnöstä positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi 6.5.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta 6.5.2021
- Lausunto Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta 10.5.2021
- Lausunto arviomuietioon – Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön aiheuttamat muutostarpeet sähköisen viestinnän välitystietojen säilyttämisvelvollisuudelle ja viranomaiskäytölle 11.5.2021
- Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi 17.5.2021
- Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta 26.5.2021
- Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi liikenteen automaatiosta 28.5.2021
- Lausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2.6.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja laiksi eräistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä toimenpiteistä 28.6.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laajamittaiseen maa-hantuloon varautumisen kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi 6.7.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja laiksi eräistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottoon liittyvistä toimenpiteistä 6.7.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta 9.7.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle EU:n joukkorahoitusasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi 27.7.2021
- Lausunto hallinnon automaattisen päätöksenteon käyttöalaa ja läpinäkyvyyttä koskevista säännösluonnoksista 31.7.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi 12.8.2021

- Lausunto hallituksen esitykseksi laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehäväyhtiön valmistelemisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 17.8.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevaksi lainsäädännöksi 20.8.2021
- Lausunto rikosasioiden tietosuojalain toimuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokeuksista 27.8.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi 27.8.2021
- Lausunto kuluttajansuojan Omnibus-direktiivin täytäntöönpanosta sekä puhelin- ja kotimyyntisääntelyn tiukentamisesta 30.8.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain, terveydenhuoltolain sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 31.8.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi 2.9.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 6.9.2021
- Lausunto toimeentulotukilain uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä 28.9.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 6.10.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:n muuttamisesta 29.10.2021
- Lausunto sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käyttöoikeuksia koskevasta asetustalonnoksesta 29.10.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ajokorttilain muuttamisesta 12.11.2021
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi postilain muuttamisesta 26.11.2021
- Lausunto koskien tietolupahakemuksen ja tiedonhyödyntämissuunnitelman tietosisältöjä ja tietorakenteita: luonnos Tietolupaviranomaisen määräykseksi 20.12.2021
- Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun lain muuttamisesta 21.12.2021

Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslauselma

Tietosuojavaltuutetun toimiston sisäisen valvonnan arviointikehikkona käytettiin edelleen oikeusministeriön kanssa laadittua toimintamallia.

Tietosuojavaltuutetun toimiston sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa on arvioitu valtion controller-toiminnon laatimaa suppeaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan viitekehikkoa soveltaen.

Sisäisen valvonnan arvioidaan toimivan tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan laajuuteen ja laatuun sekä riskeihin nähden asianmukaisesti. Kehittämistoimia edellyttäviä osa-alueita ovat vuotta 2021 koskevan arvion perusteella erityisesti:

- toimiston henkilöresurssien riittävyys suhteessa vireille tulevien asioiden määrään
- henkilöstön työhyvinvoinnin säännöllinen mittaaminen
- toimiston strategian uudistaminen ja jalkautus
- sidosryhmäyhteistyön kehittäminen
- sisäisen tiedonhallinnan kehittäminen edelleen
- sääntely-ympäristön muutokset
- tietoturvaloukkausten korkea lukumäärä

Resursseihin ja lainsäädännön kehittämiseen liittyvää suunnittelua tehdään yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

Helsingissä 11.11.2022

Anu Talus

tietosuojavaltuutettu

Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeet ja suositukset 2021

- Guidelines 01/2021 on Examples regarding Data Breach Notification
- Guidelines 02/2021 on virtual voice assistants
- Guidelines 03/2021 on the application of Article 65(1)(a) GDPR
- Guidelines 04/2021 on Codes of Conduct as tools for transfers
- Guidelines 05/2021 on the Interplay between the application of Article 3 and the provisions on international transfers as per Chapter V of the GDPR
- Recommendations 01/2021 on the adequacy referential under the Law Enforcement Directive
- Recommendations 02/2021 on the legal basis for the storage of credit card data for the sole purpose of facilitating further online transactions

TIETOSUOJAVALTUUTETUN
TOIMISTO

PL 800, 00531 Helsinki
puh. 029 566 6700 (vaihde)
tietosuoja@om.fi
www.tietosuoja.fi